עד שלא יגיע שליח צבור למודים. וטעמא לפי שצריך לשוח עם הצבור שלא ירהא ככופר במי שהצבור משתחוין לו והוא הדין נמי אם יגיע למודים כששליח צבור יגיע למודים דשפיר דמי כיון שהוא משתחוה עם תחיריו אבל אין גמרא פסיקא ליה כי האי גוונא אבל אין ראיה דמשום מודים דרבנן נקט הכי שמצוה לענות שזה לא מליגו לא עיקר בגמ' ור"ת היה רגיל כשהיה מתפלל ביחיד[א] כשהחזן מגיע למודים היה כורע עם הקהל בלא אמירה כלל ודוקא באמצע ברכה אבל בסוף ברכה לא דאמר לקמן (דף לד.) דאסור לשחות בסוף כל ברכה וברכה מיהו לכתחלה אין לעשות כן כדאמרינא הכא וכתב רש"י בסוכה פרק לולב הגזול (דף לח:) דאדם המתפלל ושמע מפי החזן קדיש או קדושה אינו יכול להפסיק ולענות עם הצבור אלא ישתוק וימתין מעט דשומע כעונה וי"ל דלכתחלה אין לעשות כן דענייה חשיבא טפי הדור מצוה. ור"ת ור"י היו אומרים דאדרבה מי שומע כעונה הוי הפסקה אם שותק. ומ"מ נהגו העם לשתוק ולשמוע וגדול המנהג. בירושלמי פרק תפלת השחר קאמר לא התפלל (ג) ובא ומצאן מתפללין מוסף אם היה יודע שיהיה מתפלל וגומר עד שלא יתחיל ש"ץ כדי לענות אמן מתפלל אם לאו לא יתפלל. באיזה אמן אמרו פליגי היה תרי אמוראי חד אמר באמן של אמא הלל הקדוש וחד אמר באמן של שומע תפלה ולא פליגי כאן בחול כאן בשבת והא דאמרינן באמן של שומע תפלה היינו בחול לכך יש ליזהר לענות אמן בהאל הקדוש וגם לענות אמן בשומע תפלה ומתוך הירושלמי משמע שהיו רגילין לומר י"ח ברכות שלמות במוסף של חול כגון בר"ח ובחול המועד ומיהו אנן סמכינן אהא דאמר פרק תפלת השחר (לקמן דף כט.) דקאמר תמני סרי תקון תשסרי לא תקון ומה שאנו אומרים ענגו בין גואל לרופא לא קשה שאינו אלא לש"ץ אבל יחיד כולהו בש"ת ועוד אומר הר"ר חיים דאיתא בתוספתא (דפ' ת"ה) בהדיא כמנהגנו דקאמר התם ימים שיש בהן קרבן מוסף כגון ר"ח ופ"ה ערבית ושחרית מתפלל י"ח שלמות ואומר מעין המאורע בעבודה ואם לא אמר מחזיריס אותו ובמוספים מתפלל שבע ואומר קדושת היום באמצע ובירושלמי נמי י"ל דטעות סופר הוא ול"ג של מוסף אלא בא ומצאן מתפללים וכן משמע בירושלמי פרק מי שמתו דגם זו המימרא כתובה שם ולא הזכיר של מוסף כלל: **אין** יחיד **מתפלל** קדושה. וכן הלכה אבל המתפלל י"ח עם החזן לכשיגיע ש"ץ לקדושה יאמר עם השליח צבור נקדש וכל הקדושה משלש יכול לענות עם הצבור דאין זה קרוי יחיד:

ונחזי

מ א [טוש"ע או"ח סי' קט סעיף א]:
ב מיי' פ"י מהלכות תפלה הלכה טו סמג עשין יט טור שו"ע או"ח סימן קט סעיף א [ובטור סי' קכד]:
מא ג מיי' פ"ח שם הלכה ו טור ושו"ע או"ח סימן נה סעיף א:
מב ד מיי' פ"י שם הלכה טז טור ש"ע או"ח סימן קד סעיף ז:
מג ה מיי' פי"א מהל' ע"ז הלכה טו [ופפ"ו מהלכות סנהדרין הלכה ז] סמג לאוין נה טור יו"ד סימן קעט:
מד ו מיי' פ"ג מהלכות מיקוני מילה הל' יג טוש"ע אה"ע סי' טו [סעיף ה]:

רבינו חננאל

אמר רב הונא הנכנס לבית הכנסת ומצא צבור שמתפללין אם יכול להתחיל ולגמור עד שלא יגיע שליח צבור למודים יתפלל ואם לאו אל יתפלל. וריב"ל אמר אם יכול להתחיל ולגמור עד שלא יגיע ש"ץ לקדושה יתפלל ואם לאו אל יתפלל. והלכה כריב"ל דלא יתחיל אא"כ יודע שיכול לסיים עד קדושה. ודכולי עלמא מיהת מפסק לא פסיק. פי', אינו פוסק ועונה אבל פוסק ושותק עד שהצבור עונין, וחוזר לתפלתו, ויצא ידי חובתו בשמיעה, ששומע כעונה קנ"ל. איבעיא להו מהו להפסיק ליהא שמיא רבה מברך. כי אתא רב דימי אמר ר"י ור' שמע' תלמידי דר' יוחנן אמרי לכל אין מפסיקין חוץ ליהא שמיה רבא דאפילו עוסק במעשה מרכבה פוסק ולית הלכתא כוותייהו. ואסיקנא הא דאמר לכל אין מפסיקין חוץ ליהא שמיא רבא מברך שאפי' עוסק במעשה מרכבה פוסק ועונה עם הצבור, הא אסיקנא דלית הלכתא כוותיהו. מיהו מנהגא דרבנן לשתוק ולשמוע הצבור כשענין אמן יהא שמיה רבא מברך וחוזר ומשלים תפלתו. וראינו עוד לרבוותא הגאונים דאי על יחיד לכנסת ואשכח צבור דצלו בלחש, מעכב עד דמסיימי, וכד פתח שליח צבורא מסדר צלותיה בהדי שליח צבור מילתא בלחש ואומר קדוש עם הצבור, ושפיר דמי, דכי האי גונא לאו הפסקה היא. וכי אמור רבנן אם יכול להתחיל ולגמור, היכא דאתחיל מקמי דפתח שליח צבור אבל כדמתחיל בהדי שליח צבורא שפיר דמי.

רב נסים גאון

ר' יהודה דלא דריש סמוכין בכל התורה ובמשנה תורה דריש. פירשו לטעמא דמילתא בפרק ט"ו נשים (דף ד) ואמרי ובמשנה תורה מאי טעמא דריש איבעית אימא משום דמוכח ואיבעית אימא משום דמופנה:

תורה אור השלם

1. וְלֹא תְחַלְּלוּ אֶת שֵׁם קָדְשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי יְיָ מְקַדִּשְׁכֶם:
ויקרא כב לב
2. הִבָּדְלוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאֲכַלֶּה אֹתָם כְּרָגַע:
במדבר טז כא
3. רַק הַשָּׁמֶר לְךָ וּשְׁמֹר נַפְשְׁךָ מְאֹד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ וּפֶן יָסוּרוּ מִלְּבָבְךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וְלִבְנֵי בָנֶיךָ: יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּחֹרֵב בֶּאֱמֹר יְיָ אֵלַי הַקְהֵל לִי אֶת הָעָם וְאַשְׁמִיעֵם אֶת דְּבָרָי אֲשֶׁר יִלְמְדוּן לְיִרְאָה אֹתִי כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר הֵם חַיִּים עַל הָאֲדָמָה וְאֶת בָּנֵיהֶם יְלַמֵּדוּן: דברים ט י
4. מְכִשֵּׁפָה לֹא תְחַיֶּה:
שמות כב יז
5. לֹא יִקַּח אִישׁ אֶת אֵשֶׁת אָבִיו וְלֹא יְגַלֶּה כְּנַף אָבִיו:
דברים כג א
6. וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּהּ לְאֲבִי הַנַּעֲרָ חֲמִשִּׁים כֶּסֶף וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה תַּחַת אֲשֶׁר עִנָּה לֹא יוּכַל שַׁלְּחָהּ כָּל יָמָיו: דברים כב כט

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ור' יהודה פוטר דקסבר לאין: (ב) תוס' ד"ה עד וכו' כירושלמי וכו' לא התפלל שחרית וכו':

מוסף תוספות

א. בתוס' רי"ש כתב, כשהיה עומד באמצע התפילה ומגיע ש"ץ למודים.

מוסף רש"י

מה להלן עשרה. עדה אין פחותה מעשרה שנאמר (במדבר יד) עד מתי לעדה הרעה הזאת, יצאו אלו יהושע וכלב (מגילה כג:). מה שוכב עם בהמה בסקילה. דכתיב בנאשה הנרבעת לבהמה (ויקרא כ) דמיסס בס, וכל דמיסס בס בסקילה היא דגמרינן מאוב וידעוני דכתיב בהו (שם) בנאבן ירגמו אותם דמיסס בס (יבמות ד. סנהדרין סז:). נושא אדם אנוסת אביו ומפותת אביו. שלא נאסרה עליו עולמית אלא אשת אביו, דלכתיב (ויקרא יח) ערות אשת אביך, ואשת משמע ע"י אישות דקדושין (יבמות ד:). אנוסת בנו. לאו בלאו היא דאין בלה אלא מקודשת ולאוייה לתופה (שם).

צבור וצבור אבל יחיד לגבי צבור כמאן דלא צלי דמי קמ"ל ואי אשמעינן הכא משום דלא אתחיל בה אבל התם דאתחיל בה אימא לא צריכא אמר רב הונא הנכנס לבית הכנסת ומצא צבור שמתפללין [א]אם יכול להתחיל ולגמור עד שלא יגיע ש"ץ למודים יתפלל ואם לאו אל יתפלל ריב"ל אמר [ב]אם יכול להתחיל ולגמור עד שלא יגיע ש"צ לקדושה יתפלל ואם לאו אל יתפלל במאי קא מפלגי מר סבר יחיד אומר קדושה ומר סבר אין יחיד אומר קדושה [ג]וכן אמר רב אדא בר אהבה [ד]מנין שאין היחיד אומר קדושה שנאמר [1]ונקדשתי בתוך בני ישראל [ג]כל דבר שבקדושה לא יהא פחות מעשרה מאי משמע דתני [ד]רבנאי אחוה דרבי חייא בר אבא אתיא תוך תוך כתיב הכא ונקדשתי בתוך בני ישראל וכתיב התם [2]הבדלו מתוך העדה הזאת [ז]מה להלן עשרה אף כאן עשרה ודכולי עלמא מיהת מפסק לא פסיק איבעיא להו מהו להפסיק ליהא שמו הגדול מבורך כי אתא רב דימי אמר ר' יהודה [ה]ור"ש תלמידי דרבי יוחנן אמרי לכל אין מפסיקין חוץ מן יהא שמו הגדול מבורך שאפילו עוסק במעשה מרכבה פוסק ולית [ד]הלכתא כותיה: ר' יהודה אומר מברך לפניהם ולאחריהם: למימרא דקסבר רבי יהודה בעל קרי מותר בדברי תורה והאמר ריב"ל מנין לבעל קרי שאסור בדברי תורה [ו]שנאמר [3]והודעתם לבניך ולבני בניך וסמיך ליה יום אשר עמדת וגו' מה להלן בעלי קריין אסורין אף כאן בעלי קריין אסורין וכי תימא [ז]רבי יהודה [ח]לא דריש סמוכים והאמר [ט]רב יוסף אפילו מאן דלא דריש סמוכים בכל התורה במשנה תורה דריש דהא רבי יהודה לא דריש סמוכין בכל התורה כולה ובמשנה תורה דריש ובכל התורה כולה מנא לן דלא דריש דתניא [י]בן עזאי אומר נאמר [4]מכשפה לא תחיה ונאמר כל שוכב עם בהמה מות יומת סמכו ענין לו לומר מה שוכב עם בהמה בסקילה [יא]אף מכשפה נמי בסקילה אמר ליה ר' יהודה וכי מפני שסמכו ענין לו נוציא לזה לסקילה אלא אוב וידעוני בכלל כל המכשפים היו ולמה יצאו להקיש להן ולומר לך מה אוב וידעוני בסקילה אף מכשפה בסקילה ובמשנה תורה מנא לן דדריש דתניא רבי אליעזר אומר [יב]נושא אדם אנוסת אביו ומפותת אביו אנוסת בנו ומפותת בנו ר' יהודה אוסר באנוסת אביו ובמפותת אביו ואמר רב גידל אמר רב מאי טעמא דר' יהודה דכתיב [5]לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה (את) כנף אביו כנף שראה אביו לא יגלה וממאי דבאנוסת אביו כתיב דסמיך ליה [6]ונתן האיש השוכב עמה וגו' אמרי אין במשנה תורה דריש והני סמוכין מבעי ליה לאידך דריב"ל דאמר ריב"ל [יג]כל המלמד לבנו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו קבלה מהר חורב שנאמר [3]והודעתם לבניך ולבני בניך וכתיב בתריה יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב [יד]תנן זב שראה קרי ונדה שפלטה שכבת זרע המשמשת וראתה [טו]דם צריכין טבילה ורבי יהודה פוטר עד כאן לא פטר רבי יהודה אלא בזב שראה קרי דמעיקרא לאו בר טבילה הוא אבל בעל קרי גרידא מחייב וכי תימא ה"ה דאפילו בעל קרי גרידא נמי פטר רבי יהודה והאי דקא מפלגי בזב שראה קרי להודיעך כחן דרבנן אימא סיפא המשמשת וראתה [טו]דם צריכה טבילה למאן קתני לה אילימא לרבנן פשיטא השתא ומה זב שראה קרי דמעיקרא לאו בר טבילה הוא מחייבי רבנן המשמשת וראתה [טו]דם דמעיקרא בת טבילה היא לא כל שכן אלא לאו ר' יהודה היא ודוקא קתני לה

משמשת

לו לזבור ולזבור. בין בראשונה בין בשניה היה עם הצבור כגון עשרה אחר עשרה וזה עמהם בשתיהן שהתפלל עם הראשונים: **רב הונא סבר.** יחיד המתפלל עם הצבור אומר קדוש הלכך אם לא גמר עד שלא יגיע ש"ץ לקדוש לית לן בה אבל מודים אף על פי שיחיד אומר מודים אם אינו אומרו עם הצבור הרואה את כולם כורעים והוא אינו כורע נראה ככופר במי שהבריו משתחוין לו: **מפסק לא פסיק.** תפלתו לקדושה לענות עם הצבור וכן למודים: **כמשנה תורה דריש.** והאי קרא במשנה תורה הוא נאמר: **מכשפה לא תחיה.** ולא פירש באיזה מיתה תמות ונאמר אצלו כל שוכב עם בהמה מות יומת: **סמכו ענין לו.** סמכתו פרשת מכשפה לא תחיה לשוכב עם בהמה: **מה שוכב עם בהמה בסקילה.** כדאמרינן לה בסנהדרין פרק ד' מיתות (דף נד:) בגזרה שוה דתהרוגו דהכא מכי הרוג תהרגנו דמסית אף מכשף בסקילה: **אמר ליה רבי יהודה וכי מפני שסמכו הענין.** לשוכב עם בהמה נוציא זה המכשף לסקילה שהיא חמורה מכל מיתות שבתורה אלא מקרא מפורש יש לו במקום אחר שהוא בסקילה: **אוב וידעוני בכלל.** לא תחיה דכל המכשפים היו ולמה יצאו בפני עצמן כשהפרישן לסקילה דכתיב באבן ירגמו אותם דמיסס בס [יא] להקיש אליהם את כל הכלל שזו מדה בתורה שכל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא: **זב שראה קרי וכו'.** לענין טבילה שתקן עזרא לבעלי קריין לעסוק בתורה קאי ולשאר טמאים לא הצריך וקאמר הכא דאם יש לו טומאה אחרת עם הקרי שאינו יכול לצאת ממנה בטבילה זו כגון זב ונדה שהם טמאים טומאת שבעה אפילו הכי צריך לטבול לקריו קודם שיעסוק בתורה: **פוטר שכבת זרע.** הרי היא כבעל קרי: **ורבי יהודה פוטר.** [יא] קס"ל דאין טבילה זו מטהרתו מכל וכל: **המשמשת למאן קתני לה.** להשמיענו כח מי הוצרכו לחלוק בה: **אילימא לרבנן.** להודיעך כחן דמחייבי בה: **השתא זב שראה קרי.** שקדמתו טומאת הזיבה מעיקרא: **דמעיקרא.** בשעה שראה קרי לאו בר טבילה הוא ומחייבי ליה רבנן טבילה לקרי לדברי תורה:

משמשת

ח) [מ"ק טו.], ט) תוספתא פ"ב כ"י,ב, ג) [נערוך ערך לא פי' שלא ילמד לאחרים ודבר זה מו לומדין מק"ו ומקיים אם ללמוד אסור ללמד לכ"ש], ד) [עיין תוספות יומא לח: ד"ה ולא ותוס' כתובות קד: ד"ה שנין], ה) [עי' תוס' ס"ק פ"ב: ד"ה אתא], ו) תולין וקלח:, ז) סט: וקלח:, ח) קדושין לט. תולין פב: קלו: בכורות נד., ט) [עי' ברש"י קדושין לט. ד"ה לא קי"ל וכו' ובעמ"ה דרבי יאשיה לא ידענא וכו' ועי' תוס' קדושין סט ובכורות נ"ד. סד"ה דגן ובתוס' תולין פב: ד"ה ולפיוקי מה שכתבו בזה], י) לעיל טו., כ) [תענית יג.], ל) [גי' הערוך בשם הה בקילעא דר' הושעיא וכו'. בשם מי תולה] :, מ) [כל זה גם ד"ה לב"ש וגם ד"ה אלא לאו שייכים לסוף ע"ב לעיל בסמוך], נ) [לקמן כו.], ס) [ד"ל זוטא פ"ח], ע) [ד"ל רבה פ"ג], פ) [דף כח:], צ) [סנהדרין כח:],

תורה אור השלם

1. רַק הִשָּׁמֶר לְךָ וּשְׁמֹר נַפְשְׁךָ מְאֹד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ וּפֶן יָסוּרוּ מִלְּבָבְךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וְלִבְנֵי בָנֶיךָ: יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּחֹרֵב בֶּאֱמֹר יְיָ אֵלַי הַקְהֵל לִי אֶת הָעָם וְאַשְׁמִיעֵם אֶת דְּבָרַי אֲשֶׁר יִלְמְדוּן לְיִרְאָה אֹתִי כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר הֵם חַיִּים עַל הָאֲדָמָה וְאֶת בָּנֵיהֶם יְלַמֵּדוּן:
דברים ד ט-י
2. הֲלוֹא כֹה דְבָרִי כָּאֵשׁ נְאֻם יְיָ וּכַפַּטִּישׁ יְפֹצֵץ סָלַע: ירמיהו כג כט
3. לֹא תִזְרַע כַּרְמְךָ כִּלְאָיִם פֶּן תִּקְדַּשׁ הַמְּלֵאָה הַזֶּרַע אֲשֶׁר תִּזְרָע וּתְבוּאַת הַכָּרֶם: דברים כב ט

הגהות הב"ח

(א) גמ' מגיע את (הגמ') מז"מ. וג"כ גי' רש"י המדלש וכן בכל העמוד: (ב) רש"י ד"ה אפשר וכו' ולא תגא לה אלא בחולה. נ"ב כסמוך בסוף עמוד זה:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה וכועלי נדות אם מבלו לקריין. עי' מ"ל פ"ג ה"ג מהלי מילת המקדש:

רב ניסים גאון

מה ארבעים סאה בטבילה ולא בנתינה. פירשו בברייתא דשיעור מקוה שכשר לטבילה מ' סאה ואיתה להא ברייתא בפרק ערבי פסחים (דף קט) ובעירובין בפרק מבוי (דף יד): עזרא תיקן להן טבילה לבעלי קריין. זו אחת מי' תקנות שתיקן עזרא ומפרשא בבבא קמא בפ' מרובה (דף פב) ובגמ' דהקורא את המגילה עומד דבני מערבא (הלכה א):

(א) **משמשת וראתה** נדה אינה צריכה טבילה אבל בעל קרי גרידא מחייב לא תימא מברך אלא מהרהר ומי אית ליה לרבי יהודה הרהור והתניא בעל קרי שאין לו מים לטבול קורא קריאת שמע ואינו מברך לא לפניה ולא לאחריה ואוכל פתו ומברך לאחריה ואינו מברך לפניה אבל מהרהר בלבו ואינו מוציא בשפתיו דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר בין כך ובין כך מוציא בשפתיו אמר רב נחמן בר יצחק עשאן ר' יהודה כהלכות דרך ארץ דתניא (ב) והודעתם לבניך ולבני בניך וכתיב בתריה יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע אף כאן באימה וביראה וברתת ובזיע מכאן אמרו (ג) א הזבים והמצורעים ובאין על נדות מותרים לקרות בתורה ובנביאים ובכתובים לשנות במשנה וגמרא ובהלכות ובאגדות אבל בעלי קריין אסורים רבי יוסי אומר שונה הוא ברגליות ובלבד שלא (ד) יציע את המשנה רבי יונתן בן יוסף אומר מציע הוא את המשנה ואינו מציע את (ה) הגמרא רבי נתן בן (ו) אבישלום אומר אף מציע את הגמרא ובלבד שלא יאמר אזכרות שבו רבי יוחנן הסנדלר תלמידו של רבי עקיבא משום ר"ע אומר לא יכנס למדרש כל עיקר ואמרי לה לא יכנס לבית המדרש כל עיקר ר' יהודה אומר שונה הוא בהלכות דרך ארץ מעשה ברבי יהודה שראה קרי והיה מהלך על גב הנהר אמרו לו תלמידיו רבינו שנה לנו פרק אחד בהלכות דרך ארץ ירד וטבל ושנה להם אמרו לו לא כך למדתנו רבינו שונה הוא בהלכות דרך ארץ אמר להם אע"פ שמיקל אני על אחרים מחמיר אני על עצמי: תניא ר' יהודה בן בתירא היה אומר (ז) אין דברי תורה מקבלין טומאה מעשה בתלמיד אחד שהיה מגמגם למעלה מרבי יהודה בן בתירא אמר ליה בני פתח פיך ויאירו דבריך שאין דברי תורה מקבלין טומאה שנאמר [2] הלא כה דברי כאש נאם ה' מה אש אינו מקבל טומאה אף דברי תורה אינן מקבלין טומאה אמר מר מציע את המשנה ואינו מציע את הגמרא מסייע ליה לרבי אלעאי דאמר רבי אלעאי אמר ר' אחא בר יעקב משום רבינו הלכה מציע את המשנה ואינו מציע את הגמרא דברי רבי מאיר רבי יהודה בן גמליאל אומר משום רבי חנינא בן גמליאל זה וזה אסור ואמרי לה זה וזה מותר מ"ד זה וזה אסור כרבי יוחנן הסנדלר מ"ד זה וזה מותר כרבי יהודה בן בתירא (ח) אמר רב נחמן בר יצחק נהוג עלמא כהני תלת סבי כרבי אלעאי בראשית הגז כרבי יאשיה בכלאים כרבי יהודה בן בתירא בד"ת כרבי אלעאי בראשית הגז דתניא (ט) רבי אלעאי אומר [3] בראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ כרבי יאשיה בכלאים כדכתיב (כרמך) לא תזרע [כרמך] כלאים (י) רבי יאשיה אומר [4] לעולם (יא) אינו חייב עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד כרבי יהודה בן בתירא בדברי תורה דתניא רבי יהודה בן בתירא אומר (יב) אין דברי תורה מקבלין טומאה כי אתא זעירי אמר בטלוה לטבילותא ואמרי לה בטלוה לנטילותא מאן דאמר בטלוה לטבילותא כרבי יהודה בן בתירא מאן דאמר בטלוה לנטילותא כי הא (יג) דרב חסדא לייט אמאן דמהדר אמיא בעידן צלותא: תנו רבנן בעל קרי שנתנו עליו תשעה קבין מים טהור נחום איש גם זו לחשה לרבי עקיבא ורבי עקיבא לחשה לבן עזאי ובן עזאי יצא ושנאה לתלמידיו בשוק פליגי בה תרי אמוראי במערבא רבי יוסי בר אבין ורבי יוסי בר זבידא חד תני שנאה וחד תני לחשה מאן דתני שנאה משום בטול תורה ומשום בטול פריה ורביה ומאן דתני לחשה (יד) שלא יהו תלמידי חכמים מצויים אצל נשותיהם כתרנגולים אמר רבי ינאי שמעתי שמקילין בה ושמעתי שמחמירין בה (טו) וכל המחמיר בה על עצמו מאריכין לו ימיו ושנותיו אמר ריב"ל מה טיבן של טובלי שחרין מה טיבן הא איהו דאמר בעל קרי אסור בדברי תורה הכי קאמר מה טיבן בארבעים סאה אפשר בתשעה קבין מה טיבן בטבילה אפשר בנתינה אמר רבי חנינא גדר גדול גדרו בה דתניא מעשה באחד שתבע אשה לדבר עבירה אמרה לו ריקא יש לך ארבעים סאה שאתה טובל בהן מיד פירש אמר להו רב הונא לרבנן רבותי מפני מה אתם מזלזלין בטבילה זו אי משום צינה אפשר במרחצאות אמר ליה רב חסדא (טז) וכי יש טבילה בחמין אמר ליה רב אדא בר אהבה קאי כוותך רבי זירא הוה יתיב באגנא דמיא בי מסותא אמר ליה לשמעיה זיל ואייתי לי תשעה קבין ושדי עלואי אמר ליה רבי חייא בר אבא למה ליה למר כולי האי והא יתיב בגווייהו אמר ליה כארבעים סאה מה (יח) ארבעים סאה בטבילה ולא בנתינה אף (יט) תשעה קבין בנתינה ולא בטבילה רב נחמן תקן חצבא בת תשעה קבין כי אתא רב דימי אמר רבי עקיבא ורבי יהודה גלוסטרא אמרו לא שנו אלא לחולה לאונסו אבל לחולה המרגיל ארבעים סאה אמר רב יוסף אתבר חצביה דרב נחמן כי אתא רבין אמר (כ) באושא הוה עובדא

בקילעא

משמשת וראתה נדה אינה צריכה טבילה אבל בעל קרי גרידא מחייב לא תימא מברך אלא מהרהר ומי אית ליה לרבי יהודה הרהור והתניא בעל קרי שאין לו מים לטבול קורא קריאת שמע ואינו מברך לא לפניה ולא לאחריה ואוכל פתו ומברך לאחריה ואינו מברך לפניה אבל מהרהר בלבו ואינו מוציא בשפתיו דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר בין כך ובין כך מוציא בשפתיו אמר רב נחמן בר יצחק עשאן ר' יהודה כהלכות דרך ארץ דתניא והודעתם לבניך ולבני בניך וכתיב בתריה יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע אף כאן באימה וביראה וברתת ובזיע מכאן אמרו (ג) א הזבים והמצורעים ובאין על נדות מותרים לקרות בתורה ובנביאים ובכתובים לשנות במשנה וגמרא ובהלכות ובאגדות אבל בעלי קריין אסורים רבי יוסי אומר שונה הוא ברגליות ובלבד שלא (ד) יציע את המשנה רבי יונתן בן יוסף אומר מציע הוא את המשנה ואינו מציע את (ה) הגמרא רבי נתן בן (ו) אבישלום אומר אף מציע את הגמרא ובלבד שלא יאמר אזכרות שבו רבי יוחנן הסנדלר תלמידו של רבי עקיבא משום ר"ע אומר לא יכנס למדרש כל עיקר ואמרי לה לא יכנס לבית המדרש כל עיקר ר' יהודה אומר שונה הוא בהלכות דרך ארץ מעשה

מגמגם וקורא. בעל קרי הוה: נראה בעיני דה"ג א"ר אלעאי הלכה כו'. ולא גרסינן מסייע ליה: **משום רבינו.** רב: **כי הוך אלא סבי.** וכולהו לקולא: **אינו נוהג אלא בארץ.** בשמיטת תולין יליף טעמא בפרק הזרוע. **חטה ושעורה וחלן.** שלשתן במפולת יד דהוו להו כלאי הכרם כאחת: **לטבילותא.** דבעלי קריין: **חד תני.** בבן עזאי לחשה לתלמידים: **משום בטול פריה ורביה.** שהיו נמנעים מתשמיש מפני טורח הטבילה: **שמקילין בה.** במרחצאות או בנתינת תשעה קבין: **שמחמירין בה.** בארבעים סאה: **של טובלי שחרין.** בעלי קריין הטובלין שחרית: **והא איהו אמר כו'.** לעיל ברישא שמעתין (פ): **אפשר בנתינה.** תשעה קבין ואע"ג דלא תגא לקמן אלא בחולה (ב) סתם תלמידי חכמים חוליס הם כדאמר במסכת נדרים (דף מט:) כמאן מצלינן אקצירי ואמרינן כרבי יוסי. קצירי חולין מריעי רבנן: **גדר גדול גדרו.** בתמה שהגריכו בארבעים סאה: **שתבע אשה.** אותה אשה פנויה היתה וחכמים גזרו על הימוד אף על הפנויה (ג): **אסם מזונות.** לנהוג כרבי יהודה בן בתירה: **אפשר במרחצאות.** חמין: **קאי כוותך.** דבעי טבילה זו במקוה כשאר טבילות: **בגאגא דמיא.** גיגית: **תקן חצבא.** ליתן מים לתלמידים עליהם שחרית קודם קריאת התורה: **לא שנו.** דסגי בנתינה אלא בחולה שראה קרי לאונסו: **המרגיל.** וממשיך את הקרי עליו שמשמש מטתו: **אסכר חצביה.** אינו צריך לנו דחולה לאונסו לא שכיח:

בקילעא

מה א מיי' פ"ד מהלכות ק"ש הלכה ח סמג עשין יח טוש"ע או"ח סימן פח:
מז ב מיי' פ"י מהלכות כלאים ה סמג עשין קמג טוש"ע י"ד סי' שלג סעיף ג:
מז ג מיי' פ"ח מהלכות כלאים הלכה יג [וס"ה הל' ב] סמג לאוין רפ טוש"ע י"ד סי' רלו סעיף ג:
מח ד מיי' פ"ד מהל' ק"ש הלכה ח ופ"ד מהל' תפלה הל' ד [ה] (וס"ל מהל' ברכות הל' ט) וס"י מהל' ספר תורה הל' ח סמג עשין יח טוש"ע א"ח סי' סי' טוש"ע י"ד סי' רפב סעיף ט:
מט ה מיי' פ"ט מהלכות דעות הל' ד ופ"ד מהלכות תפלה הלכה ד [ופכ"א מהל' איסורי ביאה הל' יא] סמג לאוין פא טוש"ע או"ח סי' פח וסי' רמ סעיף ג ואה"ע סימן כה סעיף ב:
נ ו טור א"ח סי' רמא:
נא ז טו"ע י"ד סימן רא סעיף עה:
ח [מיי' פי"א מהל' איסו"ב הל' טז טוש"ע יו"ד סי' רא סעי' א]:
נב ט טור א"ח בב"י סי' פח:

רבינו חננאל

רבי יוסי אומר שונה היא ברגליות. פירוש, דבר שהוא רגיל לשנות בו. **ובלבד שלא יציענ.** פירוש, שלא ילמד לאחרים כשהוא בעל קרי. ודבר זה אנו למדין מקל וחומר מסיני אם ללמוד אסור, ללמד לא כל שכן. **ר' יהודה אומר שונה הוא בהלכות דרך ארץ.** פירוש מסכתא קטנה ושמה דרך ארץ ומותר לשנות בה. **תניא ר' יהודה בן בתירה אומר אין דברי תורה מקבלין טומאה.** והאידנא קיי"ל כר' יהודה בן בתירה דאמר ליה לההוא תלמיד דהוה מגמגם וקורא מלמעלה מר' יהודה בן בתירא, א"ל פתח פיך ויאירו דבריך שאין דברי תורה מקבלין טומאה, שנאמר הלא כה דברי כאש, מה אש אינו מקבל טומאה אף דברי תורה אינם מקבלים טומאה, וקיי"ל כר' יהודה בן גמליאל דאמר משום ר' חנניא בן גמליאל זה וזה מותר, ומותר להציע המשנה והמדרש. ובתר הני כולהו אמר רב נחמן בר יצחק נהוג עלמא כתלת סבי, כר"י בן בתירא שאין דברי תורה מקבלין טומאה. והא דזעירא דבטלוה לטבילותא מסייע ליה לרב נחמן בר יצחק דאמר נהוג עלמא בדברי תורה כר"י בן בתירא, וה"מ בדברי תורה אבל בתפלה עד שירחץ. **לא שנו אלא חולה לאנסו.** פי', שראה קרי באונס שלא בתשמיש, אבל חולה המרגיל שראה קרי מחמת תשמישו, אינו נטהר אלא במ' סאה של מקוה.

בקילעא דרב אושעיא אתו ושאלו לרב אסי אמר להו לא שנו אלא לחולה המרגיל אבל לחולה לאונסו פטור מכלום א"ר יוסף אצטמיד חצביה דרב נחמן מכדי כולהו אמוראי ותנאי בדעזרא קמיפלגי ונחזי עזרא היכי תקן אמר אביי עזרא תקן לבריא המרגיל מ' סאה ובריא לאונסו ט' קבין ואתו אמוראי ופליגי בחולה מר סבר חולה המרגיל כבריא המרגיל וחולה לאונסו כבריא לאונסו ומר סבר חולה המרגיל כבריא לאונסו וחולה לאונסו פטור מכלום אמר רבא נהי דתקן עזרא טבילה נתינה מי תקן והאמר מר עזרא תקן טבילה לבעלי קריין אלא אמר רבא [6]עזרא תקן טבילה לבריא המרגיל מ' סאה ואתו רבנן והתקינו לבריא לאונסו ט' קבין ואתו אמוראי וקא מיפלגי בחולה מר סבר חולה המרגיל כבריא המרגיל וחולה לאונסו כבריא לאונסו ומר סבר לבריא המרגיל מ' סאה וחולה המרגיל כבריא לאונסו ט' קבין אבל לחולה לאונסו פטור מכלום אמר רבא [8]הלכתא בריא המרגיל וחולה המרגיל ארבעים סאה ובריא לאונסו תשעה קבין אבל לחולה לאונסו פטור מכלום: [9]ת"ר בעל קרי שנתנו עליו ט' קבין מים טהור בד"א לעצמו אבל לאחרים ארבעים סאה ר' יהודה אומר מ' סאה מכל מקום ר' יוחנן וריב"ל ור"א ור' יוסי בר' חנינא חד מהאי זוגא וחד מהאי זוגא ארישא חד אמר הא דאמרת במה דברים אמורים לעצמו אבל לאחרים מ' סאה לא שנו אלא לחולה המרגיל אבל לחולה לאונסו ט' קבין וחד אמר כל לאחרים אפילו חולה לאונסו עד דאיכא מ' סאה וחד מהאי זוגא וחד מהאי זוגא אסיפא חד אמר הא דאמר רבי יהודה אומר מ' סאה מכל מקום לא שנו אלא בקרקע אבל בכלים לא וחד אמר אפי' בכלים נמי בשלמא למ"ד אפי' בכלים היינו דקתני ר' יהודה אומר מ' סאה מכל מקום אלא למ"ד בקרקע אין בכלים לא מכל מקום לאתויי מאי לאתויי מים שאובין רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע ורבא (ברבי) בר שמואל כריכו ריפתא בהדי הדדי א"ל רב פפא הבו לי לדידי לברוך דנפול עילואי ט' קבין אמר להו רבא (ברבי) [בר] שמואל תנינא במה דברים אמורים לעצמו אבל לאחרים מ' סאה אלא הבו לי לדידי לברוך דנפול עילואי ארבעים סאה אמר להו רב הונא הבו לי לדידי לברוך דליכא עילואי לא האי ולא האי רב חמא טביל במעלי יומא דפסחא להוציא רבים ידי חובתן ולית הלכתא כוותיה: **מתני'** [3]היה עומד בתפלה ונזכר שהוא בעל קרי לא יפסיק אלא יקצר ירד [2]לטבול אם יכול לעלות ולהתכסות ולקרות עד שלא תהא הנץ החמה יעלה ויתכסה ויקרא ואם לאו יתכסה במים ויקרא ולא יתכסה לא במים הרעים ולא [7]במי המשרה עד שיטיל לתוכן מים [8]וכמה ירחיק מהן ומן הצואה ד' אמות: **גמ'** ת"ר היה עומד בתפלה ונזכר שהוא בעל קרי לא יפסיק אלא יקצר היה קורא בתורה ונזכר שהוא בעל קרי אינו מפסיק ועולה אלא מגמגם וקורא ר"מ אומר אין בעל קרי רשאי לקרות בתורה יותר מג' פסוקים תניא אידך [3]היה עומד בתפלה וראה צואה כנגדו מהלך לפניו עד שיזרקנה לאחוריו ד' אמות והתניא לצדדין ל"ק [4]הא דאפשר הא דלא אפשר [5]היה מתפלל ומצא צואה במקומו אמר רבה אע"פ שחטא תפלתו תפלה מתקיף ליה רבא והא [1]זבח רשעים תועבה אלא אמר רבא הואיל וחטא [2]אע"פ שהתפלל תפלתו תועבה[3]: ת"ר [4]היה עומד בתפלה ומים שותתין על ברכיו פוסק עד שיכלו המים וחוזר ומתפלל להיכן חוזר רב חסדא ורב המנונא חד אמר חוזר לראש וחד אמר [5]למקום שפסק לימא בהא קמיפלגי

מר

ונחזי עזרא היכן תקן. בהרבה מקומות[א] (ב) גבי שאר תקנות לא פריך גמרא הכי אלא שאני הכא דדבר הרגיל בכל יום הוא על כן אנו זכוריס: **ולית הלכתא כוותיה.** דעדילה בכל יום אדבעים סאה אלא אפילו לאחריס נמי סגי בתשעה קבין אי נמי הכי פירושו ולית הלכתא כוותיה אלא כר' יהודה בן בתירא דאמר דברי תורה אין מקבלין טומאה וי"מ דוקא לתורה[ב] אבל לתפלה צריך ח) בעדילה ופי' ר"י דלא שנא והטובל בערב יום"כ אין לו לברך והמברך הוה ברכה לבטלה:

[3]**אלא** דבולי עלמא חוזר לראש. וה"ה דהו"מ לאוקמי דבולי עלמא אין חוזר לראש ומדלא מוקי הכי ש"מ דהלכה דחוזר לראש וכן לקמן (ג) בהדיא אמר ר' אבהו חוזר לראש ותימה דבמסכת ר"ה (דף לד:) א"ר יוחנן שמע תשע תקיעות בעו' שעות ביום יצא אלמא תקיעות מצטרפות אע"ג דשהה כדי לעשות כולם וכן במגילה (פ"ב ד' יח:) נמי דאמרינן אמר רב אין הלכה כרבי מונא דאמר אם שהה חוזר לראש דקאמר נקוט דרב ביבי בידך ואומר השר מקולי דיש לחלק דשאני הכא דאין ראוי לקרות וכן לקמן (ד' כד:) דרבי אבהו אזל במבואות המטונפות דהתם כ"ע מודו דחוזר לראש אבל היכא דגברא חזי כמו מגילה ושופר כולי עלמא מודו דאינו חוזר לראש אלא למקום שפסק ורבינו יהודה פירש (ד) דהכא לא מצי למימר דכולי עלמא דאין חוזר לראש ובדשהה קמיפלגי דהא לכ"ע הוי גברא חזי כיון דאינו חוזר לראש אבל ודאי אי הו"מ למימר הכי הוה אמר ליה: **והא** זבח רשעים תועבה. פר"י דדוקא במקום שהיה יכול להסתפק ולתלות[ג] שיש שם טומאה: **אע"פ** שהתפלל תפלתו תועבה. והוי מעוות לא יוכל לתקן ור"י פי' דיחזור ויתפלל: **ממתין** עד שיכלו המים. במשתין על גבי קרקע או ע"ג בגדים ואין שם טופח ע"מ להטפיח כדמשמע לקמן (ד' כה.) כגון דעביד טיף טיף שנבלעין מהרה כן פי' הרב רבי יוסף ומיהו נראה אפילו אם יש בהן טופח על מנת להטפיח מותרין כיון דמדאורייתא אינן אסורין אלא כנגד העמוד בלבד ורבנן הוא דגזור וכיון שעומד כנגד בתפלתו לא אטרחוהו רבנן לחזור בתפלה: מיישינן

בקילעא. כניסת הבית חדר שלפני הטרקלין שקורין פורטיג"ו בלע"ז: **אלטמיד.** נתחזקו שבריו ונלמדו כלומר לוקך לנו עוד זו: **וקא מיפלגי אמורא'.** רב דימי ורבין: **דאמר מר.** גבי עשר תקנות בב"ק בפרק מרובה: **אמר רבא הלכתא וכו'.** אפלוגתא דאמורא' הוא דפסק רבא דפליגי אליבא דרבנן. מיהו השתא אנן כרבי יהודה בן בתירא נהגינן כדאמר רב נחמן לעיל ורב נחמן בר יצחק בתרא הוה: **לעצמו.** לעשוק בתורה לעצמו אבל ללמד לאחרים מ' סאה: **ור"י אומר מ' סאה מ"מ.** מ' סאה שאמרו בכל עניין שהן ולקמן מפרש לה: **חד מהאי זוגא וחד מהאי זוגא.** פליגי אריש בפירושא דמילתא דת"ק: **אסיפא.** דר' יהודה: **נ"ש אלא בקרקע.** לא תימא מ"מ דר' יהודה לאכשורי בכלי אתא דאין כשר אלא מ' סאה בקרקע ולקמן בעי א"כ מאי מ"מ: **אכל לאחרים מ' סאה.** והכא נמי דלאפוקי אחרים ידי חובתן כלאחרים דמי: **דנפול עילואי.** לאו דוקא אלא טבלתי במ' סאה: **לא האי ולא האי.** לא הוצרכתי לא לזו ולא לזו אלא לאיתי קרי: **טבל.** ובירך. רגיל היה לעשות כן דהו"ל ללמד אחרים ובשאר ימות השנה לא היה טובל אלא נותן עליו ט' קבין: **ולית הלכתא כוותיה.** דכי היכי דלעצמו בנתינה לאחרים נמי בנתינה אי נמי דקיי"ל כרבי יהודה בן בתירא:

מתני' לא יפסיק. תפלתו לגמרי אלא יקצר כל ברכה וברכה ואומר כל הברכות בקולר: **במים הרעים.** מים סרוחים: **עד שיתן לתוכן מים.** ובגמרא (לקמן כה:) [6]מפרש כמה מיא רמי ואזיל ומפרש לה בחסורי מחסרא והכי קתני לא יקרא אצל מי רגלים עד שיתן לתוכן מים: **וכמה ירחיק מהם.** ממי רגלים: **גמ' מגמגם.** במרולה: **יוסי מג' פסוקים.** כגון בבית הכנסת דאי אפשר לפחות כדתנן (מגילה פ"ג כג:) הקורא בתורה לא יפחות מג' פסוקים: **והתניא לצדדין.** א"ל להלך על שתהא לאחוריו: **דאפשר.** ליתן לפניו לפניו על שתהא לאחוריו: **לא אפשר.** כגון יש נהר לפניו מסתלק לצדדים: דמר

בקילעא. כניסת הבית חדר שלפני הטרקלין שקורין פורטיג"ו בלע"ז: **אלטמיד.** נתחזקו שבריו ונלמדו כלומר לוקך לנו עוד זו: **וקא מיפלגי אמורא'.** רב דימי ורבין: **דאמר מר.** גבי עשר תקנות בב"ק בפרק מרובה: **אמר רבא הלכתא וכו'.** אפלוגתא דאמורא' הוא דפסק רבא דפליגי אליבא דרבנן. מיהו השתא אנן כרבי יהודה בן בתירא נהגינן כדאמר רב נחמן לעיל ורב נחמן בר יצחק בתרא הוה: **לעצמו.** לעשוק בתורה לעצמו אבל ללמד לאחרים מ' סאה: **ור"י אומר מ' סאה מ"מ.** מ' סאה שאמרו בכל עניין שהן ולקמן מפרש לה: **חד מהאי זוגא וחד מהאי זוגא.** פליגי אריש בפירושא דמילתא דת"ק: **אסיפא.** דר' יהודה: **נ"ש אלא בקרקע.** לא תימא מ"מ דר' יהודה לאכשורי בכלי אתא דאין כשר אלא מ' סאה בקרקע ולקמן בעי א"כ מאי מ"מ: **אכל לאחרים מ' סאה.** והכא נמי דלאפוקי אחרים ידי חובתן כלאחרים דמי: **דנפול עילואי.** לאו דוקא אלא טבלתי במ' סאה: **לא האי ולא האי.** לא הוצרכתי לא לזו ולא לזו אלא לאיתי קרי: **טבל.** ובירך. רגיל היה לעשות כן דהו"ל ללמד אחרים ובשאר ימות השנה לא היה טובל אלא נותן עליו ט' קבין: **ולית הלכתא כוותיה.** דכי היכי דלעצמו בנתינה לאחרים נמי בנתינה אי נמי דקיי"ל כרבי יהודה בן בתירא:

מתני' לא יפסיק. תפלתו לגמרי אלא יקצר כל ברכה וברכה ואומר כל הברכות בקולר: **במים הרעים.** מים סרוחים: **עד שיתן לתוכן מים.** ובגמרא (לקמן כה:) [6]מפרש כמה מיא רמי ואזיל ומפרש לה בחסורי מחסרא והכי קתני לא יקרא אצל מי רגלים עד שיתן לתוכן מים: **וכמה ירחיק מהם.** ממי רגלים: **גמ' מגמגם.** במרולה: **יוסי מג' פסוקים.** כגון בבית הכנסת דאי אפשר לפחות כדתנן (מגילה פ"ג כג:) הקורא בתורה לא יפחות מג' פסוקים: **והתניא לצדדין.** א"ל להלך על שתהא לאחוריו: **דאפשר.** ליתן לפניו לפניו על שתהא לאחוריו: **לא אפשר.** כגון יש נהר לפניו מסתלק לצדדים: דמר

עין משפט נר מצוה

נג א מיי' פ"ד מה"ל תפלה הלכה ו:
נד ב מיי' פ"ב מהלכות ק"ש הלכה ז [עטור א"ח בב"י סוף סי' ע]:
נה ג ד מיי' פ"ד מה"ל תפלה הל' ט סמג עשין י"ט טוש"ע א"ח סימן פא סעיף ב:
נו ה מיי' וסמג שם טוש"ע א"ח סימן עו סעיף ח:
נז ו ז מיי' שם הל' יג סמג שם טוש"ע א"ח סימן עח:

רבינו חננאל

ר' יוחנן וריב"ל ור' אלעזר ור' יוסי בר' חנינה חד מהאי זווא וחד מהאי זווא. פי', נמצאו תרי זווי ור' יוחנן וריב"ל זווא חד, ר' אלעזר ור' יוסי בר' חנינא זווא חד, חד מהאי זווא וחד מהאי זווא כגון ר' יוחנן ור"א ור' יהושע ור' יוסי, או איפכא ר' יוחנן ור' יוסי ור' יהושע ור"א. **מתני'.** היה עומד בתפלה ונזכר שהוא בעל קרי לא יפסיק וכו'. והאידנא קיי"ל כר' יהודה בן בתירא וכזעירי דאמר בטלה לטבילותא ואוקומה אדאורייתא, דליכא טבילה לבעל קרי ולמשמש מטתו אלא לתרומה וקודש בלבד. מיהו אשכחן דגדרו גדר וההמחיר להן להדר בנתינת ט' קבין מים עליהם. וכדרבא דאמר מדברי סופם נלמד חולה המרגיל ט' קבין, וכש"כ בריא. והי"מ בחולה שאינו מסתכן אבל חולה המסתכן פטור מכלום והרי הוא כבעל קרי שאין לו מים לטבול, וכמו הזבין והמצורעין שאין חרששין לא לטבילה ולא לנתינת ט' קבין אלא קורין כדרכן. וכיוצא בהן נשים ויולדות שמתפללות ומברכות כל ברכות שהן חייבות, וכדרבינא דאמר הילכתא נדה קוצה לה חלה כו'. והא דרב חמי הוה טביל כל מעלי פסחא להוציא רבים ידי חובתן, אסיקנא [ד]לית הילכתא טביל מפיק להו ידי חובתן. מיהו להתפלל כולי עלמא מחמירין ולא מצלו ואפי' בע"ק עד שיתן עליו ט' קבין מים, מדתנן היה עומד ונזכר שהוא בע"ק לא יפסיק אלא יקצר, שמעינן מינה שאסור להתפלל בשהוא בעל קרי. וכן עמא דבר שנהגו כל ישראל להמנע מן התפלה עד שיטהרו בנתינת ט' קבין מים, דר' יהודה ב"ב לא פטר אלא בדברי תורה אבל לתפלה לא פטר. והא דאמר ר' מאיר אין בעל קרי רשאי לקרות יותר מג' פסוקים, לית הילכתא כוותיה מדר"י בן בתירה. **אלא אמר רבא הואיל וחטא אע"פ שהתפלל תפלתו תועבה.** קיי"ל כרבא דהואיל דהיה לו לעיין אי מקום טהור הוא ולא עיין, תפלתו תועבה וצריך לחזור ולהתפלל. **חד אמר חוזר לראש וחד אמר למקום שפסק.** וקיי"ל דחוזר למקום שפסק, חדא דתפלה מדרבנן היא ובדרבנן הלך אחרי המיקל. ועוד דמסתברא דהשתא הוא דאידחי ולא דחוי מעיקרא הוא, דבמאי אדחי, אי בהרגשת מי רגלים, קיי"ל כמה דיכול לעמוד על עצמו לא מדחי.

מסורת הש"ס

(א) ב"ק פב., ב) תוספתא פ"ב הי"א ע"ש, ג) [נעיל כח.], ד) [ע' פירש"י לקמן כה: ד"ה מי המטרם], ה) מגילה מ:, ו) [עי' תוס' ערובין סד. ד"ה שכור], ז) נ"א מאי תקנתא להדר וצ"ע, ח) [ע' תוספות חולין קכב: ד"ה לבגלל], ט) [שייך לדף כג.].

תורה אור השלם

1. זֶבַח רְשָׁעִים תּוֹעֵבָה אַף כִּי בְזִמָּה יְבִיאֶנּוּ׃
משלי כא כז

הגהות הב"ח

(א) במשנה רש"י ד"ה עד שיתן וכו' וכגמ' פריך ממה: (ב) תוס' ד"ה ונחזי וכו' בהרבה מקומות. נ"ב בפרק אין עומדין דף נ"ג גבי הבדלה פריך תלמודא ממי הכי ומרין לומר ג"כ כמ"ש התוספות בכתב: (ג) ד"ה אלא וכו' וכן לקמן. נ"ב סוף דף כ"ה: (ד) **בא**"ד וכיון יהודה פירש. נ"ב עיין בספר נחלת צבי סימן ו' ס"ה תמצא באור לדבריה אלו:

מוסף תוספות

א. בתוס' רי"ש כתב, בכל דוכתא לא מיבעיא לן עזרא היכי תקון אלא הכא וכן לקמן גבי סדר הבדלה לפי שהוא דבר הרגיל בכל יום ובכל מוצש"ק וכו"ע שייכי בהו. ב. בתוס' רי"ש כתב, ולא כספר הישר שפי' דלתפילה לא נהוג. ג. בתוס' רי"ש הוסיף, אבל אינו מקום שיכול לתלות ולהסתפק בדבר לא מקרי זבח רשעים.

לעזי רש"י

פורטיג"ו [פורק"א]. אכסדרה.

מוסף רש"י

שותתין. קולי"ל בלע"ז שפיטו מיזז ממחוק אלא נופל ויורד כנגדו (סנהדרין עז:).

רב ניסים גאון

היה עומד בתפלה ונזכר שהוא בעל קרי לא יפסיק. אמרי' עלה בתלמוד ארץ ישראל [פ"ג הלכה ה'] מתניתא ברבים אבל בינו לבין עצמו מפסיק וכו' מאיר ברם כר' יהודה אפי' בינו לבין עצמו אינו מפסיק כשאין לו מים לטבול אבל יש לו מים לטבול אפי' ר' יהודה מודה שהוא מפסיק:

דמר סבר. כל המפסיק בתפלתו אם שהה כדי לגמור כולה חוזר לראש כדאמרינן גבי ק"ש לקמן בפירקין (דף כד:) ובשהה קא מיפלגי הכא: **הא׳ אם שהה אם לא שהה מיבעי ליה.** במילתא דלא חסלא ורב המנונא מיבעי ליה לאפלוגי בין שהה ללא שהה ומדלא אפליג שמע מינה אפילו בדלא שהה קאמר: **גברא דחויא הוא.** כשהתחיל להתפלל והיה צריך לנקביו דחוי הוא מלהתפלל הלכך מה שהתפלל אינה תפלה וחוזר לראש: **ומר סבר גברא חויא.** אע"פ שאינו יכול להמתין עד שיסיים תפלתו תפלה ראויה היא מה שהתפלל קודם שתיתה: **ועד כמה.** יכול להעמיד עצמו מנקביו שיהא מותר להתחיל בתפלה: **אילא דמתני.** להאי במה דברים אמורים בתניתא בתניתא גופא ולא משמעתא דרב זביד ורב יהודה וכי איירי אינהו בשיעורא הוא דאיירי: **שמור עצמך שלא תחטא.** ותצטרך רגלך ללכת אל בית האלהים להביא חטאת: **הוי קרוב לשמוע.** תשובה בהבאת קרבנך מתת אותו בכסיליס בלא תשובה: **שמור נקביך.** מבין רגליך כמו להסך את רגליו (שמואל א כד) שמור נקביך שלא יפיחו: **בית הכסא קבוע.** שיש בו צואה וכל בתי כסאות שבגמרא על פני השדה הם בלא חפירה: **ערלי.** שזה מתחיל עכשיו לעשותו בית הכסא: **חולץ ונפנה לאלתר.** ויאחז תפילין בידו כדאמרינן לקמן ובקבוע נמי אוחזן בידו אלא שצריך לחלצן ברחוק ד׳ אמות שבזמן שהם בראשו הם בגלוי וגנאי הדבר: **מהו שיכנס בתפיליו.** כשהן בראשו קאמר: **שמא יפנה בהן.** גדולים: **בחורים הסמוכים לבית הכסא.** לפנים מן הגדר בשדה שהוא נפנה בה נותנן בחורים שבכותל: **בחורים הסמוכים לרשות הרבים.** חורי כותלי מחיצות השדה שאין עכבריס מצוין במקום הילוך בני אדם והוא יכנס לאחורי הגדר לפנות: **גולגן.** ברלועות שלהן: **שלא תלא לועה.** שיש בה קדושה שהרי בהן הוא קושרן ובקשר נראה בעשייתו כמין דל"ת על שם אחת מאותיות של שדי והשי"ן עשויה בכותלי הקציצה החיצונה והיו"ד עשויה בראש לועת תפילין של יד ולועה קטנה מאד כפוף לראשה ונראית כמין יו"ד: **ואוחזן בימינו.** שלא בנגדו כדי שלא יפלו: **ביוס.** כשהוא חולצן בשביל בית הכסא גוללן כמין ספר כדאמרן: **ונגילה.** כשהוא חולצן בביתו עד מנת להגיע עד הנקר: **עושה לה כיס טפח.** דחצלו טפח דחשיב הכלי אהל להפסיק ביניס לקרקע: **לא שנו.** דבעי טפח אלא בכלי שהוא כליין. כיס העשוי לארכן דכליין קרוב להיות בטל אצלס הילכך בעינן דבר הניכר שיהא חוצץ בפניהס: **שהרי פכין קטנים מצילין.** בהיקף למיד פמיל באהל המת ואף על גב דלא הוו טפח חייבי: **אמר הואיל ושרוגהו רבנן.** לאוחזן בידו משום שמירתן: נגטרן

חיישינן שמא יפנה בהן ואסור. ודוקא בבית הכסא קבוע חיישינן שמא יפנה בהן אבל בבית הכסא ערלי שאין רגילים לפנות שם מותר להשתין בהן ולא חיישינן שמא יפנה בהן והא דתניא לקמן לא ישתין בהן אפילו בבית הכסא ערלי היינו דוקא כשאוחזן בידו דחייבינן שמא יפשפש בהן הטילונות שם יפלו מים על רגליו או יגע באמה: **שהרי פכין קטנים מצילין באהל המת.** ועל כרחך מטעם אויר הוא דאי לית בהו[א] אויר כלל לא היו מצילין דהוי כמו אוכלין שבגלגן בטיט [ס] שמקבלין טומאה באהל המת: דבריס

מר סבר [ו]אם שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש ומר סבר למקום שפסק אמר רב אשי האי אם שהה אם לא שהה מיבעי ליה [ז]אלא [א]דכולי עלמא אם שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש [ז]והתם בדלא שהה קמיפלגי דמר סבר גברא דחויא הוא ואין ראוי ואין תפלתו תפלה ומר סבר גברא חזיא הוא ותפלתו תפלה תנו רבנן [ב]הנצרך לנקביו אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תועבה אמר רב זביד ואיתימא רב יהודה לא שנו אלא שאינו יכול לשהות בעצמו אבל אם יכול לשהות בעצמו תפלתו תפלה ועד כמה אמר רב ששת [ג]עד פרסה איכא דמתני לה [ח] אמתניתא במה דברים אמורים כשאין יכול לעמוד על עצמו אבל אם יכול לעמוד על עצמו תפלתו תפלה ועד כמה אמר רב זביד [ח] [ד]עד פרסה אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן [ה]הנצרך לנקביו הרי זה לא יתפלל משום שנאמר [1]הכון לקראת אלהיך ישראל ואמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מ"ד [2]שמור רגלך כאשר תלך אל בית האלהים שמור עצמך שלא תחטא ואם תחטא הבא קרבן לפני וקרוב לשמוע [ו](דברי חכמים) אמר רבא הוי קרוב לשמוע דברי חכמים שאם חוטאים מביאים קרבן ועושים תשובה מתת הכסילים [זבח] אל תהי ככסילים שחוטאים ומביאים קרבן ואין עושים תשובה כי אינם יודעים לעשות רע אי הכי צדיקים נינהו אלא אל תהי ככסילים שחוטאים ומביאים קרבן ואינם יודעים אם על הטובה הם מביאים אם על הרעה הם מביאים אמר הקב"ה בין טוב לרע אינן מבחינים והם מביאים קרבן לפני רב אשי ואיתימא רב חנינא בר פפא אמר שמור נקביך בשעה שאתה עומד בתפלה לפני. תנו רבנן [ט]הנכנס לבית הכסא חולץ תפיליו ברחוק ד׳ אמות ונכנס אמר רב אחא בר רב הונא אמר רב ששת לא שנו אלא בית הכסא קבוע אבל בית הכסא עראי חולץ ונפנה לאלתר [י]וכשהוא יוצא מרחיק ד׳ אמות ומניחן מפני שעשאו בית הכסא קבוע איבעיא להו מהו שיכנס אדם בתפילין לבית הכסא קבוע להשתין מים רבינא שרי רב אדא בר מתנא [י]אסר אתו שיילוה לרבא אמר להו אסור חיישינן שמא יפנה בהן ואמרי לה שמא יפיח בהן תניא אידך הנכנס לבית הכסא קבוע חולץ תפיליו ברחוק ד׳ אמות ומניחן בחלון הסמוך לרשות הרבים ונכנס וכשהוא יוצא מרחיק ד׳ אמות ומניחן דברי בית שמאי ובית הלל אומרים אוחזן בידו ונכנס ר"ע אומר אוחזן בבגדו ונכנס בבגדו ס"ד זימנין מישתלי להו ונפלי אלא אימא אוחזן בבגדו ובידו ונכנס ומניחם בחורין הסמוכים לבית הכסא [ח]ולא יניחם בחורין הסמוכים לרשות הרבים שמא יטלו אותם עוברי דרכים ויבא לידי חשד ומעשה בתלמיד אחד שהניח תפיליו בחורין הסמוכים לרשות הרבים ובאת זונה אחת ונטלתן ובאת לבית המדרש ואמרה ראו מה נתן לי פלוני בשכרי כיון ששמע אותו תלמיד כך עלה לראש הגג ונפל ומת באותה שעה התקינו [ט]שיהא אוחזן בבגדו ובידו ונכנס תנו רבנן בראשונה היו מניחין תפילין בחורין הסמוכין לבית הכסא ובאין עכברים ונוטלין אותן התקינו שיהו מניחין אותן בחלונות הסמוכות לרשות הרבים ובאין עוברי דרכים ונוטלין אותן התקינו שיהא אוחזן בידו ונכנס אמר רבי מיאשא [כ]בריה דריב"ל הלכה [י]גוללן כמין ספר ואוחזן בימינו כנגד לבו אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן ובלבד [כא]שלא תהא רצועה יוצאת מתחת ידו טפח אמר רבי יעקב בר אחא אמר רבי זירא [ל]לא שנו אלא שיש שהות ביום ללבשן אבל אין שהות ביום ללבשן עושה להן כמין כים טפח ומניחן [כב]אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן ביום גוללן כמין ספר ומניחן בידו כנגד לבו ובלילה עושה להן כמין כים טפח ומניחן אמר אביי [כג]לא שנו אלא בכלי שהוא כליין אבל בכלי שאינו כליין אפילו פחות ממטפח אמר מר זוטרא ואיתימא רב אשי תדע שהרי [כד]פכין קטנים מצילין באהל המת ואמר רבה בר בר חנה כי הוה אזלינן בתריה דרבי יוחנן כי הוה בעי למיעל לבית הכסא כי הוה נקיט ספרא דאגדתא הוה יהיב לן כי הוה נקיט תפילין לא הוה יהיב לן אמר הואיל ושרונהו רבנן

נגטרן

מסורת הש"ס

א) [לקמן כד: ר"ה לד:], ב) [ע"ל כב: תוס' ד"ה אלא], ג) והכל, ד) ואיתימא רב יהודה עד פרסה כפ"ל. רש"ל, ה) תוספתא פ"ב הי"ט, ו) [מעות הדפוס וע' הטוספתא בענין יעקב], ז) שבת סב., ח) [בר בריה כפ"ל וכ"ה בשאלתות פ' נח וכן איתא לקמן כד:], ט) הך דרבה בב"מ ל"ל קודם הא דר' יעקב בר אחא. רש"ל, י) [ד"ה שלא אחר ד"ה ואוחזן],

תורה אור השלם

1. לָכֵן כֹּה אֲעַשֶׂה לָךְ יִשְׂרָאֵל עֵקֶב כִּי זֹאת אֲעַשֶׂה לָּךְ הִכּוֹן לִקְרַאת אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל:
עמוס ד יב
2. שְׁמֹר רַגְלְךָ כַּאֲשֶׁר תֵּלֵךְ אֶל בֵּית הָאֱלֹהִים וְקָרוֹב לִשְׁמֹעַ מִתֵּת הַכְּסִילִים זָבַח כִּי אֵינָם יוֹדְעִים לַעֲשׂוֹת רָע:
קהלת ד יז

הגהות הב"ח

(א) גמ' מיכא דמתני לה במתניתא וכו' אמר רב יהודה עד פרסה:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה שהרי וכו' שמקבלין טומאה באהל המת. כדאיתא בתוספתא דף ג ע"א:

מוסף תוספות

א. בתוס' רי"ש כתב, אבל אם לא היה [חשוב] אריך שלהם לא היה מציל באהל המת מידי דהוי אאוכלין שגבלן בטיט דאמרי' בפ"ק דזבחים שאין ניצולין באהל המת.

רב נימים גאון

פכין קטנים מצילין באהל המת. עיקרה בסיפרי (פרשת חקת) וכל כלי פתוח בכלי חרש הכתוב מדבר מה ת"ל פתוח ואפילו כל שהוא (והואיל והוא) [הוא] טמא באהל המת לפיכך אם יהיה מוקף בצמיד פתיל מציל על מה שבתוכו כדמפרש התם נמי וכל כלי פתוח מיכן אמרו כלים מצילין בצמיד פתיל באהל המת ואמרו עוד טמא הוא אין ת"ל הוא אלא הוא שיציל על עצמו ובשבת בפ' אמר רבי עקיבא (דף פד) ובבבא קמא בפ' כיצד הרגל מועדת (דף כה) גרסי' תניא מפץ במת מנין ודין הוא ומה פכין קטנים שטהורין בזב טמאין במת:

עין משפט נר מצוה

נח א מיי' פ"ד מהל' תפלה הלכה יג סמג עשין יט טוש"ע או"ח סימן קד סעיף ה:
נט ב ג מיי' שם מ"ל י' סמג שם טוש"ע או"ח סימן לב סעיף ג:
ס ד מיי' וסמג שם טוש"ע שם סעיף ג ג:
סא ה ו מיי' פ"ד מהל' תפילין הלכה יח סמג עשין כב טוש"ע או"ח סימן מג סעיף ה [וכ' אלפס כאן וכהל' תפילין דף עה]:
סב ז מיי' וסמג שם טוש"ע שם סעיף ג:
[ח מיי' שם]:
סג ט י כ מיי' וסמג שם טור שו"ע שם סעיף ה':
סד ל מ מיי' שם הלכה יט סמג שם טוש"ע שם סעיף ו:
נ [מיי' פכ"ג מהל' טומאת מת הלכה ג]:

רבינו חננאל

בית הכסא קבע. פירוש, מקום שהוכן ליפנות בו בני אדם לגדולים וכל שכן להשתנה. מדרון. קום שהמים נמשכין ויורדין ואינן (נקנין) [נקרין] ולא נבלעו במקומן. **ובית הכסא ארעי.** מקום שנזדמן לאדם בהליכתו (מפנה) [ונפנה] שם או השתין בו מים. **[אבעיא להו מהו שיכנס אדם בתפילין לבית הכסא קבוע להשתין מים וכו'.** וקימ"ל דלא יכנס אדם בתפילין לבית הכסא קבע אפי' להשתין מים]. **התרתי לך כאן קבוע אסרתי לך כאן בית הכסא ארעי.** פי', דבבית הכסא קבוע אסור להניחם בראשו, אבל בידו שרי דליכא למיחש לניצוצות ולשפשף. ולהפך בבית הכסא ארעי שהמקום קשה, שאסור לאוחזם בידו משום ניצוצות אלא מניחם בכיסם, אבל מותר כשהוא בראשו ואין צריך לחלוץ רק שיכסה אותם. **א"ר יצחק הנכנס לסעודת קבע חולץ תפיליו ואחר כך נכנס ופליגא דר' חייא דא"ר חייא מניחן על שלחנו וכן הדור לו.** כל היכא דאיכא כהאי גונא בתלמוד ופליגא דפלוני קיי"ל כחולק, הלכך קיי"ל כר' חייא.